(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 21. 23. травня 1943. Рік I.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

Нові сторінки нашої історії

Коли 28. 4. ц. р. Губернатор Галичини д-р Вехтер, проголосив акт створення СС Стрілецької Дивізії Галичина, кожний українець і українка зрозуміли, що з цим днем починається для нас новий період у змагу за краще майбутнє нашої Батьківщини. Кожний відчув і усвідомив собі, що цього дня ми знову стаємо творцями своєї історії, що починаємо нові її сторінки на славу українського народу. Цей день був днем радости, яка триває по сьогодні, в цьому дні урочистим актом започатковано створення української збройної одиниці, що є і буде продовженням славних традицій УСС та УГА. В містечках і селах захвилювало, як під подувом бурею. Інтелігенти, селяни, робітники, старші громадяни і молодь, обговорюючи цю вістку, раділи, що вкінці і українцям дано змогу разом з іншими культурними народами Европи, виступити збройно проти кровожадного ворога — большевизму.

Вже в перших днях, після проголошення СС. Стрілецької Дивізії Галичина українці у Львові й краю заявили свою готовість зі зброєю в руках, рам'я-об-рам'я з німецьким вояком, виступити до остаточної розправи з червоною Москвою. Зокрема велику радість виявила українська молодь, яка вихована на традиціях нашої визвольної боротьби, з нетерпеливістю чекала цієї хвилини. І, коли провідник УЦК д-р В. Кубійович у своїй відозві до українських громадян і молоді з дня 5. травня писав: „Дорога Молоде, я вірю, що ти не прогаєш теперішнього Великого Моменту, що ділом доведеш перед цілим світом, хто ти, чого ти варта, до чого ти здібна" — то він знав, що його заклик знайде серед молоді повне зрозуміння.

На масові збори й маніфестації приходили українці різного віку — не лише тому, щоб вислухати промов, але й тому, щоб своєю присутністю засвідчити готовість до боротьби за краще майбутнє наступних поколінь.

Звідомлення з краю виразно говорять, що всі українці, де б вони не мешкали, в містечку чи на селі, якого ж стану вони не були б, всі вони дуже добре розуміють вагу цього історичного моменту, знаючи, що тільки збройна сила рішає про долю народу. В деяких містах, містечках і селах уже в перших днях після проголошення Дивізії зголосилось багато добро-

(Докінч. на 2. стор.).

Зі зброєю в руках

Промова ген. В. Курмановича у Львівському радіо

Старшини та Стрільці УГА! Українська молоде Галичини!

Минають 22 роки як УГА склала зброю, переможена відвічним ворогом у нерівних змаганнях, залишаючи велике діло незавершеним. Війна була програна, не зважаючи на завзяття, на посвяту, на жертви. Ще ніяка армія не виграла війни без зброї, амуніції, виряду, ліків, оточена звідусіль переважними силами ворога.

І оце, після 22-ох років примусового бездіяння, прийшов момент, на який українська молодь Галичини так довго та з тугою чекала. Тепер має вона змогу знову взяти зброю у руки і в останнім, вирішним бою помстити кров міліонів замучених і заголоджених ворогом братів наших на рідній землі і в ворожих тюрмах, щоб довершити освободження решти українських земель, які ще залишилися під большевицьким ярмом, щоб остаточно добити червону потвору, яка випила стільки української крови, та яка хоче змести наш нарід з лиця землі.

Саме тепер стає наш нарід до боротьби проти того самого ворога — але в зовсім інших умовинах: нині ми не самі, як 25 років тому. Ідемо рам'я-об-рам'я з найсильнішою армією світу — німецькою армією, з якою з'єднані майже всі народи Европи.

Ви не опущені, бо Німеччина запевнює галицьким українцям-охотникам модерний вишкіл, озброєння, запевнює тим воякам таку саму опіку, як і німецьким. Сьогодні ранені не будуть гинути безпомічно, а діти і жінки не залишаться незабезпечені на поталу ворогові, як було тоді, підчас тих геройських, а тяжких нерівних змагань.

Старшини і Стрільці УГА! Почесна служба в СС-Стрілецькій Дивізії Галичина — це не лише нагода, але й обов'язок. Вступаючи свого часу в ряди геройської УГА, ми присягали боротися до остаточної перемоги над нашим відвічним ворогом. Тоді ми того не довершили, бо не могли; нині можемо, тому мусимо. Коли я слухав промов в історичний день 28. квітня, коли читав відозви, розліплені на мурах наших міст, я не міг опанувати одніє сумної думки чому той великий день прийшов так пізно, чому він застав мене 67-літнім старцем?...

Але вірю, що Ви всі, які ще в силі втримати в руках кріс, всі як один станете під гордий стяг цієї Дивізії. Українська молоде! Ти вихована на славних традиціях наших визвольних змагань. Ти все нарікала, що юний вік не дозволив Тобі стати у ряди геройської УГА., зложити батьківщині жертву крови. Тепер маєш нагоду доказати, що Ти гідна своїх батьків, що Твій юначий боєвий запал і твоя жертвенність щирі, правдиві, не голословні.

Тепер стоїш перед іспитом політичної зрілости; тепер маєш змогу виявити, чи насправді розумієш вагу збройної сили для народу, чи зумієш збагнути справжній національний інтерес, чи не підпадеш під вплив тих, які бажали б вибити зброю з наших рук і кинути нас на загладу.

Ти стоїш на історичному розпутті, перед великим рішенням. Рам'я-об-рам'я з німецьким вояком можеш класти тривкі підвалини під майбутнє свого народу. Від Твоєї ідейности та рівноваги духа залежить Твоя доля, доля Твоїх найближчих і Твого народу.

Галицькі українці! Як колишній генерал УГА вірю, що масово вступите в ряди СС-Стрілецької Дивізії Галичина.

„Український Доброволець" — орган Українського Визвольного Війська

Недавно появилося в Берліні перше число „Українського Добровольця" — органу Українського Визвольного Війська. „Український Доброволець", це ілюстрований тижневик мілітарно-боевого характеру. У програмовій статті „На бій, молода Україно!" — „Український Доброволець" пише:

„В ряди героїчних борців за волю Европи та проти зненавидженого большевизму вступає під своїми прапорами, як зорганізована окрема військова сила, Українське Визвольне Військо, що в рамах непохитної Німецької Армії об'єднує залізні лави найкращого українського юнацтва, готового до найбільших жертв у боротьбі за волю України".

Про свої завдання новий часопис пише м. і. так:

„Український Доброволець" має стати кожному воякові України, що на його мундурі пишається гордий Володимирів тризуб — провідником, дорадником, побратимом і другом. Він зв'язуватиме всі мужні українські вояцькі серця в одну велику родину побратимів, що залишивши спокійне життя, пішли за голосом великого часу й патріотичного обов'язку, та не пожаліли своєї крови для України. В стрілецьких ровах на фронті, в боях із сталінськими бандами в запіллі, у вільних хвилинах таборового життя й на чужині з'являється „Український Доброволець" з вістками зі світа і Батьківщини, з боєвими звідомленнями з фронтів, з навчальними статтями, із словами просвіти, розваги і братньої думки".

Вояки і робітники

Львів, у травні 1943

Вже два рази впродовж отих несповна чотирьох літ війни кривавились галицькі українці всупереч бажанню й інтересам українського народу. Раз — у вересні 1939 р. змобілізовані Польщею, другий раз — у 1941 р., насильно затягнені в червону армію. Двічі поглумилась доля над нашим патріотичним молодняком, а особливо над тими, що мусили покласти свої буйні голови за ворожу справу.

Очевидно годі й припускати, щоб і в одному і в другому випадках галицького українця окрилювало якесь захоплення. Його, що виховався на лицарських традиціях визвольних змагань, що мріяв про бої за свою слушну справу, що навіть підчас служби в ворожих арміях здобував похвали за хоробрість і відвагу, з перших днів війни не покидала настирлива думка: яким би то чудом вийти з халепи цілo. Це не страх перед кулею нашіптував йому ту невояцьку думку. Ні! Це була нормальна реакція національно-зрілої людини, що її ворог змусив боротися за неукраїнську справу.

У міжчасі події прокотилися по українській землі ген-ген, на схід, а українці, що від початку вважали цю протибольшевицьку війну святою війною, мусили вдоволитися працею в полі й на заводах. Лише свідомість казала їм, що й ця праця конечна, що вона потрібна і для української справи, для добра свого народу. І ось це переконання додавало сили витривати і чекати.

Оце тепер, коли в далекій Німеччині, ви, українські робітники, читаєте ці рядки, зброєзатна українська молодь Галичини вступає масово в ряди Стрілецької Дивізії. Це тому, що дозрів момент, коли може вона особисто подякувати сталінським посіпакам за „визволення" в 1939 р. і за плановане ними повторення наїзду.

Молодь Галичини зрозуміла велике завдання. Наша молодь — патріотична. Та в своїх вчинках і рішеннях вона часто керується почуваннями, що в деяких моментах панують над розумом. Також і в випадках формування стрілецької дивізії. Дійшло до того, що й ті молоді хлопці, які відбувають свою службу в „Українській Службі Батьківщині" масово стали кидати працю, щоб зголоситися добровольцями до стрілецької дивізії. І хоч спонуки, що ними керувалися ті хлопці, наскрізь

ідейні, проте це ні трохи не змінить факту, що хлопці виявили за мало зрозуміння свого обов'язку. Адже ж „Українська Служба Батьківщині" це — поза корисною працею, також заправа юнаків до майбутнього військового ремесла. Там і спосіб життя і дисципліна — військові. Саме там вчать юнака, крім пошанівку праці, послуху. Сім місяців — не вічність, мине стрілою. Хто ж не навчиться послуху, напевно не вмітиме приказувати. А найважніше те, що згадана організація виконує важливе воєнне завдання, яке і для фронту і для справи перемоги має велике значіння.

Губернатор галицької области виявив велике зрозуміння для спонук, що ними керувалися ті молоді хлопці. Як треба було того сподіватися — на заклик вернулися вони до своїх відділів і до визначеного їм речинця виконуватимуть чесно свої обов'язки.

Чому про це пишемо? Знаємо, які почування нуртують у серцях тої української молоді, що тепер працює в Німеччині. Знаємо, що ота молодь також радо замінила б варстат праці на рушницю, бо це її давня, гаряча мрія. Коли дозріє момент, то й вона дочекається своєї черги. Одначе не вільно ніколи самовільно кидати працю. Бо праця це також почесний вклад у діло, за яке вже незабаром зматагиметься зі зброєю в руках галицька стрілецька дивізія.

Вуд.

Нові сторінки

(Докінчення з 1-ої стор.)

вольців, комбатантів і молоді. Акція зголошень охопила цілу Галичину і нема місцевости де б вона не проходила з успіхом. Зголошуються навіть 60 літні мужчини, які пам'ятаючи наші історичні державницькі традиції, вважають за краще згинути в бою з ворогом, як чекати в затишку на те, що принесе доля.

Гасло „до зброї!" лунає від міста до міста, від села до села, від хати до хати! Бо кожний українець знає, що перед нами розкрились нові сторінки нашої історії, що вже поставлено перші рядки та, що дальші мусять бути написані нами зі зброєю в руках так як це вже неraз було в нашій минувшині, так як це було 1918 р. Кожний українець вірить, що у цій війні большевизм буде остаточно знищений та, що до цього причиниться також український вояк, кожний знає, що зі знищенням большевизму наша батьківщина Україна звільниться від свого найлютішого ворога.

БЕН

НОВІ РІЧНИКИ СТАЮТЬ ДО ПРАЦІ

Львівський староста д-р Гелер, видав розпорядження такого змісту: Вислід перегляду мужчин річника 1917—1919 вимагає перегляду й інших річників. Тому покликаємо всіх мужчин, народжених у рр. 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925 до перегляду. Обняті переглядом мають з'явитися в установленій порі та установленому розпорядком місці. Той, хто не послухає цього заклику і наказів, виданих у часі перегляду, буде по-

Цвіт народу прагне сонця

Під цю пору йде в краю пожвавлена акція в зв'язку з утворенням Галицької Дивізії. Усе громадянство, зайняте цею справою, дещо призабуло неменше важну справу — помочі нашим дітям. Одно покоління піде до бою кувати кращу долю свому народові, останеться новий нарибок, яким також ми всі мусимо заопікуватися, щоб колись гідно заступити фронтовиків та заповнити прогалини в різних ділянках нашого зорганізовано го життя.

Місяць травень — це місяць української дитини під кличем „Вся писанка дітям". Дотеперішню акцію в тій справі треба нам посилити, щоб вона принесла сподіваний успіх. Бо дуже багато дітей жде нашої помочі. Без теплої батьківської опіки неодна дитина змарнується а то й може зовсім для нас пропасти. Наше громадянство мусить подбати за численні Дитячі Садки, що в них виховуються наші найменші на славу та потіху рідному краєві. Мусимо подбати про все необхідне для дітей в яслах, сирітських захистах та приютах. Необхідно нам зорганізувати відпочинкові оселі для міських дітей. Вони мусять виїхати на свіже повітря, щоб віджити та набрати сил до життя та науки. Наш загал мусить також заопікуватися дітьми, що їх батьки виїхали на роботу. А ще прийдуть діти тих, що вступили до СС Галицької Дивізії. Усі ті діти мусять дістати належне піклування з нашого боку; це наш цвіт, наша надія та майбутність.

Організуймо масову збірку на писанку для української дітвори! Не оминаймо ніякої нагоди, щоб такі збірки принесли якнайкращі висліди! Нашими пожертвами улекшимо працю Суспільній Опіці УЦК та неодну слезу неповинної опущеної дитини осушимо, неодному батькові та матері зменшимо журу за їхню дитину. Жертвуймо з чуттям, любов'ю до свого народу, тоді наша пожертва не тільки буде видатною, але скріпить наші ряди, об'єднає та злучить нас в одну нерозлучну народну цілість.

вб.

Ще пливе в наших жилах козацька кров

З початком травня відбулися у Львові й краю численні збори та наради. Мабуть не остало ні одного об'єднання праці, ні одної поважнішої громадської установи, що не скликала б сходин своїх членів, призначених справі творення Галицької Дивізії. І так у Львові відбулися збори: купців, ремісників, залізничників, робітників, дозорців, інженерів, учителів, лікарів, мед-сестер тощо. Усі вони виносили одну постанову: масово вписуватися в ряди добровольців та для справи організації української збройної сили віддати всі свої сили.

Гарний приклад своїм ровесникам селянам, ремісникам, робітникам та купцям дало українське львівське студентство, що по збірному вічі в великій залі ІНТ — при вул. Францішканській, уформувалося в трійки та зі стрілецькими піснями на устах подалося під УЦК, маніфестуючи цим свою готовість до збройного чину. Списки зареєстрованих охотників виявляють виразно, що ця готовість проявилася не лише в самих словах та піснях, а таки на ділі: найбільший відсоток львівських добровольців дають студенти та учні. Зокрема серед учнів вищих кляс середніх шкіл запанувало незвичайне одушевлення. Так у Львові, як теж і в краю (Станиславів, Коломия, Сокаль, Бучач) голосилися збірно цілі кляси, та доказували тим, що вони гідні сини своїх батьків — УСС-ів 1914 р.

Край теж не остав позаду своєї столиці. Збори по округах та делегатурах перемінилися в величаві маніфестації, що в них брали участь тисячі, а подекуди й десятки тисяч громадян. Побіч представників Комітетів та відпоручників Української Військової Управи скрізь промовляли учасники визвольних змагань, що мимо свого вбільшості вже поважнішого віку майже поголовно заявили свою готовість щераз вхопити за зброю та щераз піднести Червону Калину. В відповідь селам та повітам, що підо впливом ворожої пропаганди роздумували й отягалися, другі села зорганізовано й масово, чвірками з піснею на устах заходили перед вербункові комісії.

Українське населення Галичини здало іспит своєї національної зрілости. Хоч і поржавіли наші козацькі шаблі то не перестала плисти в наших жилах козацька кров. Ми належно вміємо оцінити ціну зброї. Ми знаємо, що гідне місце свому народові в сім'ї народів світу ми зуміємо вибороти лише зброєю. Заповітом для нас є слова гетьмана Мазепи: „Нехай во вік буде слава, же през шаблі маєм права!"

М. К—ий

За спільну кращу долю

З Надсяння і Лемківщини масово голоситься охотники.

З великим захопленням привітали українці Ярославщини вістку про творення Галицької Дивізії. В неділю **9. травня ц. р. вже з ранку напливали до Ярослава з усіх сторін** селяни, старші господарі й молодь, хлопці й дівчата, і то не тільки з правого боку Сяну, сильнішого під національним оглядом, але і з лівого, національно-мішаного, а саме з Порохниччини, Переворщини, Лежайщини і з найближчої околиці Ярослава, а в більшій кількості явились українці району Радимна. Їхали возами, ішли пішки, багато приїхало залізницею. Прибули й українці з найдальших околиць заходу, а саме зі сіл Бонарівки, Гвоздянки і Залісся в Ряшівщині, що їхали возами і потягом цілу добу. Зароїлись вулиці Ярослава від наших селян, з домів українських установ і приватних будинків замаяли українські прапори, яких так давно вже ніхто тут не бачив.

Свято почалось Богослуженням Патріотичну проповідь виголосив парох о. Білик. О год. 10. почав уставлятись похід. Напереді ішли комбатанти під проводом найстаршого віком і рангою старшини української армії, полк. Б. Палія-Нейла, далі ішли в поході українські школи (гімназія, торговельна і господинська школа), потім представники українських установ, далі тисячні маси селян за окремими районами, вкінці українське населення Ярослава. Всі йшли чвірками, в зразковому порядку вулицями міста до військового стадіону на Залізничій вулиці. У поході ішло понад 8.000 українців.

Маніфестаційні збори відкрив місцевий староста, що проголосив відомий розпорядок німецької влади в справі дозволу на формування Галицької Дивізії. Промову прийняли зібрані грімким „Слава!" Від УДК промовив коротко і пророчисто організаційний реф. інж. Р. Паламарчук, що заохотив приявних зголошуватись масово до цієї Дивізії. Зібрані українці з увагою вислухали цих слів і оплесками та окликом „Слава!" відгукнулись на цей заклик. Довшу промову виголосив інж. М. Хронов'ят, представник Військової Управи зі Львова, що у своїй промові-заклику, умотивував наглядно, чому українці Посяння й Лемківщини мають і мусять також вступати в ряди цієї військової формації. Промовець пластично зобразив 25-ліття большевицького пекла, в якому наш народ мучився під совітами і пояснив що мусимо пімстити ці кривди, муки й нищення багатьох міліонів українців большевиками... Цю промову перервали зібрані кілька разів оплесками та окликами „Слава!"

Після промови інж. Хронов'ят відібрав від приявних маніфестаційне приречення, що всі бажають узяти участь у боротьбі з большевизмом і зголошуватимуться до Гал. Дивізії. Оба промовці виразно підкреслили, що всі українські землі однаково відчувають спільну долю і небезпеку, і тому українці західних меж також мусять приєднатися до цієї спільної акції. Наприкінці дир. М. Чопик подав у короткій промові практичні інформації про склад Ярославської Набірної Комісії і речинці набору добровольців у поодиноких районах Ярославської Округи. **Після** промов проголошено трикратне „Слава!" Фюрерові, Українському Народові, та провідникові УЦК проф. В. Кубійовичові і Галицькій Дивізії. На закінчення зборів відспівано національний гимн. **(є. г.).**

караний згідно з воєнним законом. Українці цих років народження, коли викажуться посвідкою добровільного зголошення до СС-Стрілецької Дивізії, звільнені від явки до праці.

СВЯТО В СЯНОЦІ

В неділю, 9. травня на свято в **Сяноці**, прибули представники з **округи** Сянік, Коросно, Ясло і **Криниця.** У святі прийняли участь також **представники** німецької влади з окружного старостства з д-р **Гофштеттером** у проводі. На зборах промовляв **колишній сотник Галицької Армії, а теперь** Єпископ. Адміністратор Лемківщини о. Малиновський, окружний староста д-р Гофштеттер, голова У. О. К. д-р Біланюк та організатор наборової акції в цілій Лемківщині полковник Стефанів. По зборах **відбулося** тaржественне Богослуження, яке відправив Єпископ. **Адміністратор** о. Малиновський у сослуженні 12 священиків. На Богослуженні **були** представники **німецької влади.** Опісля відбувся похід **вулицями міста** та дефіляда. **Після цього урочистого акту зійшлися на нараду** мужі довір'я та начальники громад, на яких полковник Стефанів давав пояснення і напрямні щодо набору **охотників.**

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

З хвилиною, коли на африканському боєвищі бої закінчилися, воєнні дії ввійшли в нову стадію. Можна її назвати тишею перед бурею. Ввесь світ очікує важних боєвих дій на східному фронті, де покищо ідуть місцеві оборонні бої. Крім того всі цікаві знати, що далі робитимуть англійці та американці після того, як вони по важких і довгих боях зайняли Туніс. Та, як можна здогадуватися, американці й англійці ще не рішилися, чи їм наперед вдаряти на Европу, чи на Японію. Тому голова англійського уряду Черчіль поїхав до Америки на нараду до Рузвелта. Великодержави осі вже давніше виробили спільний плян діяння й тому вони тепер готові до наступу й оборони згідно з тим, як того вимагатиме потреба. Десь незабаром можуть уже початися воєнні офензивні дії на Сході, але є і останні події в Африці зовсім не виключають можливости наступу Німеччини та Італії на іншому місці.

На східному фронті

На сході далі ішли місцеві бої. З них найзавзятіші були на кубанському мостовому причілку. На тамошні оборонні становища німецьких військ большевики постійно наступали від півдня на Новоросійськ, з півночі від Кримської та з моря на Темрюк. Як завсіди передтим, всі масові атаки большевиків закінчилися невдачами та великими втратами. Останніми днями німецькі відділи сміливою атакою проломили ворожі становища й знищили одну ворожу групу а опісля в дводенних боях розбили три дивізії ворожої піхоти. Впродовж 12-ох днів большевики втратили там 30.000 вбитих і ранених та 200 повзів. Крім того денно пропадало їм понад 70 літаків.

Менші місцеві бої відбувалися також над середнім Донцем. Крім того важка німецька артилерія під Петербургом і на південь від озера Ладоги обстрілювала з добрими вислідами залізничі об'єкти й промислові уладження.

„Нові люди" Сталіна

За останні місяці прийшло до значних змін у головному проводі большевицьких збройних сил. Сталін повідсував від себе майже усіх таких старих маршалів, як Жукова й Шапошнікова. Їх тепер зустрінула та сама доля, що рік тому Будьонно й Ворошилова. Зі старих маршалів Сталін залишив при собі ще Тимошенка, який тепер командує північним фронтом. Шефом генерального штабу большевицької армії зробив Сталін марш. Васілевського. По біч нього другим довіреним Сталіна у військових справах став марш. Воронов. Дуже можливо, що незадовго Сталін накаже постріляти старих маршалів, як „фашистівських зрадників, скажених собак і підлих гадів". У нього все можливе!

Кінець геройських боїв у Африці

13. 5. ц. р. закінчилися геройські змагання німецько - італійських військ у Північній Африці, що впродовж 2 і пів року боролися з чисельною і матеріяльною перевагою ворога. На особливу згадку заслуговують останні 6 і пів місяця тієї боротьби в Тунісі, коли війська великодержав осі ставили геройський опір об'єднаним англійсько-американським силам.

Після того, як англійсько-американські війська були вдерлися до Бізерти й Тунісу, повстали два нові оборонні вогнища німецько - італійських військ — на південь від Бізерти й на південний схід від Тунісу. Німецькі та італійські вояки боролися до останнього стрільна, а коли вже не було чим стріляти відбивали ворожі атаки білою зброєю. Та нічого не змогло вдіяти геройство проти 20-тикратної переваги ворога, що наступав з-переду і з-заду, вдаряв повзами і бив з гори бомбами. Та мимо того, коли ворог закликав піддатися, італійський ген. Мессе відкинув його предложення й продовжував боротьбу.

Геройство німецько-італійських військ зокрема вшанував Фюрер і Дуче. Перший 10. 5. ц. р. вислав до ген. фон Арніна телеграму з висловами признання, другий зробив те саме 11. 5. ц. р. Коли врешті німецькі та італійські вояки вичерпали всю свою муніцію й вже ніяк не могли боронитися перед ворожим заливом, Дуче 13. 5. ц. р. наказав ген. Мессе заперестати боротьбу. Одночасно Дуче відзначив ген. Мессе високою рангою маршала. Заки марш. Мессе на доручення Дуче припинив оборону, він вислав радієм дві прощальні телеграми до італійських вояків та італійських жінок, закликаючи їх бути вірними батьківщині та її проводові.

Так закінчилася довга боротьба, що віддала велику прислугу великодержавам пакту трьох, бо вона довгий час зв'язала в Африці великі ворожі сили, припинила свобідний рух кораблів на Середземному морі та у свій час дала змогу японцям ударити на англійські та американські становища на Тихому океані та в Південно-східній Азії. Врешті в останній своїй добі бої в Африці дали змогу викінчити оборонні уладження Атлантійського Валу та забезпечити перед ворожим наступом побережжя Італії.

На нових оборонних становищах

Після закінчення боїв на Туніському мостовому причілку, війська великодержав осі стали готові до бою на нових становищах на лінії трьох великих островів — Сардинія—Сицилія—Крета. Наче три великі літаконосці згадані острови дають змогу не тільки боронитися, але також вдаряти на ворога, бо щоб з Африки дійти до Італії, треба перебути море, на якому діють німецькі та італійські підводні човни, італійські воєнні кораблі й німецьке та італійське летунство. Так Сардинія, Сицилія й Крета стали оборонним валом не тільки самої Італії, але одночасно також і всієї Европи.

Для італійського народу настали тепер часи, коли він мусить усе принести в жертву для своєї батьківщини й спільної европейської справи. Італійці це розуміють а доказом їх боєвої готовости може послужити спільне засідання представників італійського міністерства війни, флоти й летунства, яке відбулося в Римі 15. 5. ц. р. Заяви, які на цьому засіданні склали представники італійських збройних сил, доказують, що Італія за все подбала і на все готова, щоб успішно продовжувати свою боротьбу.

Найвище відзначення для фельдмаршала Роммеля

Щойно, коли в Туніських горах прогули останні стріли німецько-італійських військ, світ знову почув про головного героя німецько-італійських військ у Північній Африці фельдмаршала Роммеля, якого Фюрер особисто нагородив 11. 3. ц. р. найвищим німецьким військовим відзначенням Дубового Листка з Мечами і Брилянтами.

Підчас свого перебування в Африці фельдмарш. Роммель був поважно захворів. Тому осінню мин. року він почав у Німеччині лікування, але на першу вістку, що англійці почали велику офензиву під Ель-Аляйман, він як стій вернувся до Африки до своїх військ. Опісля прийшов англійсько-американський висад у французькій Північній Африці, що знову примусило фельдмарш. Роммеля залишитися в Африці. Тому, що з його здоров'ям було все гірше, сам Дуче звернувся з проханням до Фюрера, щоб відкликав фельдмарш. Роммеля. Це сталося після того, як німецько-італійські війська зайняли становища коло Габес. Відтоді фельдмарш. Роммель перебуває на лікуванні в Німеччині. Після його закінчення Фюрер доручить йому нові завдання.

Боротьба в повітрі

І минулого тижня ворожі літаки налітали на зайняті західні і на західно-німецькі простори. Підчас налетів ворог скинув бомби на відкриті місцевості в зах. Німеччині — між іншим — на Антверпен, Дуїсбург і Кіль. Внаслідок того цивільне населення мало втрати в людях та шкоди в мешкальних будинках. Підчас тих налетів ворог стратив 111 літаків. Між ними була частина 4-ох моторових американських бомбовиків.

У відплату німецькі літаки бомбардували військові уладження й фабрики в англійських містах.

На півдні англійсько-американські літаки налітали на відкриті міста Італії, зокрема на Сицилії а крім того на Сардинії і Неаполь. Підчас одного налету на Палермо, жертвою ворожих бомб стало 210 вбитих і 421 ранених, підчас атаки на Катанію 150 вбитих і 300 ранених. Підчас тих налетів ворог потерпів великі втрати у зістрілених літаках. Їх число сягає понад 102. Між ними є також 4-ох моторові американські бомбовики.

Не деклямуй про потребу сили, а голосися до СС Дивізії Галичина!

Воєнні дії на Далекому Сході

Японські війська зайняли місто Бущідон і таким способом наблизилися до індійського кордону на яких 20 км. Через те вони не тільки, що загрозили границям Індії, але також відрізали відворот англійського маршала Вейвела.

12. ц. р. користаючи з густої мряки американські воєнні кораблі підплили під острови Алеути у Північно-східній Азії, обстріляли з гармат острів Ату і під охороною артилерії та летунства висадили на нього коло 10.000 вояків. Прийшло до завзятих боїв з місцевими японськими військами, які не розпоряджають таким числом людей. Вперті бої з американцями далі тривають.

Черчіль знову у Вашингтоні

Голова англійського уряду Черчіль уже 5-ий раз поїхав до Рузвелта до Вашінґтону тоді, коли Рузвелт ще ні разу не відвідав його в Англії. Одночасно з тим, як Черчіль нараджується з Рузвелтом, у Вашінґтоні відбуваються також наради військових представників. Большевики не взяли участи в тих нарадах а совітський амбасадор Літвінов саме тепер виїхав до СССР на заклик Сталіна.

Головна трудність нарад між Рузвелтом і Черчілем в тому, що англійці хочуть наперед ударити на Европу, тоді коли американці наперед хотіли б розправитися з Японією. Крім того Черчіль мусів також зупинитися на взаєминах між большевиками й Англією та Америкою, що після розкриття могил польських старшин під Смоленськом, зазнали напруження. Кажуть, що посередником між большевиками та англійцями й американцями має бути провідник чеських емігрантів Бенеш, що теж перебуває у Вашінґтоні.

Рівночасно з тими нарадами відбувалася друга конференція в Каїрі, де з'їхалися команданти військових англійських і американських сил на Близькому Сході. Як відомо Черчіль завсіди мріє про те, щоб ударити на Европу від Африки та Палестини і Сирії.

Військо, війни і ми

Більшість людей погоджується з тим, що війни неминучі, бо часто є такі справи, що їх без війни, без зброї ніяк не поладнати. А інші знову твердять, що в світі нема такої справи, що її не можна б було поладнати без війни, мирним способом. Таких людей, що таке твердять, називають пацифістами, себто прихильниками мира (від латинського слова „пакс" мир).

Але на світі звичайно так буває, що пацифізм ширять передусім серед підбитих народів окупанти, наїздники. Роблять це вони у власному інтересі, щоб вбити в них вояцького духа, щоб ті народи не зірвалися до визвольної війни.

У світовій історії могли б ми найти багато прикладів, які вказують на нещирість „пацифістів", які тільки на зовні „деклямували" про мир, а самі готувалися до нових підбоїв. Та най більше забріханими і під цим оглядом виявилися большевики в 1917—1918 роках. Тоді червона Москва й її жидівські прихвостні вислали в Україну хмари агітаторів, які агітували проти творення українського війська. І тоді, в перших днях революції наші доморослі соціялісти замість протиділати тій шкідливій ворожій пропаґанді, а використати підйом серед українців — проголосили — демобілізацію. Розпустили українські полки домів тоді, як на півночі більшовики збирали війська, щоб вирушити на подбій України. Комуністи кували зброю, а для України мали підступні й погубні пацифістичні кличі...

На шкідливість пацифістичних гасел подамо що один приклад, таки з нашого життя в Галичині до світової війни. У нас, головно серед інтеліґенції дуже були тоді поширені пацифістичні гасла. А ширили їх серед неї польські „поступові" партії, передусім людовці та соціялісти. Але сами вони підготовляли свій нарід до війни. Коли наша інтеліґенція вірна пацифістичним гаслам, як тільки могла, оминала військо, головно ж старшинські військові школи, поляки просто засипали своїми дітьми ці високі школи й вийшло так, що в австрійському війську було багато поляків навіть високими старшинами, а українських старшин було тільки „що кіт наплакав". А як прийшов 1918 рік, то ті всі великі польські „пацифісти", навіть соціяльні демократи, станули разом з польськими правими партіями проти українських визвольних змагань. А українці відчули сильно недостачу вищих старшин і це була також одна з причин, що без огляду на геройську боротьбу, ми програли війну.

Це так із пацифізмом як у тій байці, де лис голосить мир іншим звірятам на те, щоб легше міг їх пожирати.

Щоб війни були неможливі, мусили б усі люди бути хіба ангелами. Але так не є, люди людьми з усякими хибами, а що народи складаються з одиниць, то й цілі народи такі. Тому не може бути в світі без війни, а тимсамим і без війська.

Військо потрібне до оборони країн так, як пожежники потрібні до гашення пожеж.

І війна й пожежа великі нещастя, від них треба берегтися, але раз вони вже є, тоді не тікати від них, але всіми силами старатися перемогти їх, побороти.

Як пожежник не спричинює пожежі, так вояк не викликує війни, але один і другий мусить бути завжди готовий до боротьби. Раз уже є війна, то нікому не вільно відтягатися від обов'язків у війні, бо хто відтягається, цей свідомо чи несвідомо помагає противникові.

Ми, українці, з-здавен-давна були змушені вести війни, бо наша земля, батьківщина наша, як це співається в народній пісні про чайку, лежить „при битій дорозі". З азійських степів хлинули в Европу через наші землі різні дикі орди, печеніги, половці, татари й наші поедки були змушені зводити з ними без настанні бої й так виробилася в них воєнна вдача, сміливість і хоробрість. Всі старинні письменники грецькі, арабські й інші хвалять хоробрість і відвагу наших предків у боях. І так воно справді було ще до княжих і за княжих часів і потім за козаччини. Ба й пізніше в чужих арміях, чи російських, чи в австрійських українські полки вважалися найкращими, найхоробріщими. Потвердилося це в першій світовій війні та в українсько-польській і українсько-большевицькій війні.

Вороги українського народу знали та знають це й тому ширили й ширять у нашому народі гасла проти військової служби, бо це їм на користь.

Але наш здоровий розум каже нам інакше: у світі числяться тільки з тим, хто має силу, а як досі, той має силу, хто має військо.

Тому ми знаємо, що тільки нерозумний може йти за ворожими гаслами, слухати ворожих підшептів проти війська. Коли війна скінчиться при всяких переговорах чи полагодах будуть говорити, будуть числитися передусім з тими, що причинилися до перемоги своєю військовою силою. Це нам треба пам'ятати завсіди й усюди й так робити, щоб з нами світ числився. ал

Чому церкви не переповнені

В понеділок 4. травня ц. р. відкрито в Холмі православну духовну семінарію з українською мовою навчання. Подія не буденна. По раз перший українське православне населення Холмщини і Підляшшя має свою духовну школу для виховання й виобразування свого духовенства в національному українському дусі. Православна духовна семінарія існувала в Холмі ще перед першою світовою війною до року 1915. Мова навчання була там московська і московський панував в ній дух. Ректорами й професорами у ній були майже виключно корінні москалі, що послідовно переводили обмосковлення місцевої української молоді й тим самим відчужали її від свого українського народу, з якого молодь вийшла й для якого мала працювати. Не завсіди це вдавалося московській шкільній політиці. Мимо обмосковлюючих заходів управи й виховавців холмської духовної семінарії, всеж таки виходили з неї люди, що відтак в житті — найчастіше як світські громадяни нераз на визначних становищах (правники, лікарі і т. д.) — добре прислужилися українській справі. Та були це одиниці. Більшість для нас пропадала зовсім, перейшовши в московський національний табор, а в найліпшому разі остаючи байдужною для української справи.

За недавньої Польщі православної духовної семінарії в Холмі не було. Православні духовні школи у Варшаві, з польською мовою навчання, ведено в польському дусі; тому вони не могли бути корисні для нас. Не диво, що ні з московських, ні опісля з польських духовних шкіл не могло вийти для Холмщини і Підляшшя таке православне духовенство, якого нам було потрібно. А потрібно було таких священиків, що й поза церквою інтересувались би щиро судьбою своїх парафіян, їх національно освідомлювали, організували й взагалі були їх духовними провідниками. На жаль, так не було. Більшість духовенства цього природного завдання не виконувала. Виховане в чужій школі і в чужому дусі не держало тутешнє духовенство своєї цілющої руки на живчику народнього життя й було для нього байдуже. Тільки меншість, а радше одиниці, з-поміж тутешнього духовенства справді співчували народній долі й були дійсними пастирями й провідниками своєї духовної пастви. І настало здебільша відчуження між духовенством і парафіянами з великою для нас шкодою.

Наслідки цього відчужения й браку зацікавлення життям своєї пастви поза церквою виявилися шкідливо і для Церкви і для самого духовенства. Парафіяни призвичаїлися бачити у свому священикові тільки майже виключно церковного урядовця, що виконує свої приписані урядові завдання і означені Церквою й законом треби як хрестини, вінчання й похорони — за грошевою оплатою. Поза Церквою і поза виконанням означених треб частогусто не було ніякої злуки між священиком і вірними — одні одним оставали звичайно чужі.

Церкви на Холмщині і Підляшші не були і не є нині переповнені вірними. Сама церковна відправа, хочби й найкраща, не в силі притягнути тривко народні маси до Церкви. Сам спів, кропило й кадило сьогодні вже

Передплату на „Холмську Землю" 3.50 чвертьрічно, 7 зол. піврічно, 14 зол. річно належить пересилати під адресою; Українське. Видавництво в Кракові, вул. Райхсштрассе 34 з поданням точної адреси передплатника та з дописком, що це передплата на „Холмську Землю".

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ

Він буде третій

— Діду, тату! — закликав Семен Ковалюк уже з порога до діда й батька, що засіли саме до полуденку — я вписався до стрільців!

Семенова мати, що поралася біля кухні, почувши синові слова, обернулася до нього та спиталася зчудовано:

— Що? як?!

І батько спитався:

— До яких стрільців?!

А Семен замість відповіді подав батькові газету та й каже:

— Тут написано до яких!

То Семен ходив пішки з товаришами до міста за орудками та приніс і пошту.

Батько розгорнув часопис, а в діда аж очі заіскрилися:

— Читай, читай, Юрку, які це стрільці?

І батько став читати в голос, а всі слухали. Коли скінчив читати, то мати аж руки заломила:

— Боженьку, навіщо ж ти вписався, та ж то страшне, війна то не жарти!

А Семен відразу:

— Чи ви, мамо, хочете, щоб тут знову большевики прийшли?

— Та що ти кажеш!? — закликала мати. — Нехай Господь Бог боронить, щоб те нещастя знову мало вернутися!

А Семен далі:

— Майже всі народи Европи борються проти большевизму, а ми, галицькі українці, мали б тільки приглядатися! Ні, так не може, не сміє бути! Наша честь народна вимагає від нас цего! Маємо тепер змогу і використаємо її! — закінчив палко.

А дід, теж Семен на імення, закликав:

— Добре говориш, Семку! Пізнати, що ти Ковалюк, пізнати, що в тобі запорізька кров пливе!

— Чому запорізька? — зчудувалася мати.

— Чому?! відповів на те повагом дід Семен — тому Ганусю, що наш предок був на Запоріжжі.

Тепер Гануська зацікавилася:

— Та, Юрко говорив мені щось про те, але я добре не знаю.

— Ага — відповів дід Семен — ти не знаєш, але твій найстарший син, Семко, знає добре!

А Семко на це:

— Так, дідуню, я знаю про це, бо ви мені не раз і не двічі оповідали історію нашої родини, але добре буде, як ви тепер ширше оповісьте про наш рід, нехай і Петрусь й Оленка й малий Богданко послухають та довідаються про славу нашого роду.

А Петруньо й Богданко це були молодші братчики Семка, а Оленка сестричка. Петруневі пішло на одинадцятий, Оленка скінчила саме восьмий рік, а Богданкові ще не було шість років.

Вони всі троєчко теж припали до дідуня:

— Дідуню, дідунечку, оповідайте!

Але дідуньо їм на те:

— Стрівайте, діти, перше пополуднуємо, як Бог приказав, а потім уже я оповім вам.

І всі засіли до полуденку! У Ковалюків здавна вже завсіди був звичай, що кожне їло з окремої тарілки, а не всі з однієї миски.

А зараз після пополуденку внуки Петруньо, Богданко й Оленка обступили дідуся та нум знову просити:

— Дідусю, тепер оповідайте нам те, що обіцяли.

— Добре — каже дід Семен — а ви слухайте уважно. Як я згадав, наш рід тут у селі виводиться від запоріжця. Те, що я вам оповідаю,

далеко не вистарчають бо це вірні можуть чути й бачити завсіди. Притягнути може вірних живе слово — гарна, змістовна й недовга проповідь, виголошена з чуттям у рідній мові і в приступний спосіб. Дальше відповідне виховання молоді й пильна наука релігії в народній школі. Коротка проповідь повинна бути виголошувана безумовно кожної неділі і кожного свята й по можності і при іншій церковній нагоді за певним пляном. Послідовне виконування одного з головних завдань священика, яким є проповідництво, притягне напевно людей до Церкви, а правильна наука релігії в школі і молодь. Церква тоді не буде пустою.

Та проповідництво й наука релігії не вичерпують ще справи. Священик мусить здобути значіння й повагу у своїй парафії, а здобути її може тільки жертвенною національною працею поза церковною загородою. Мусить пізнати докладно відносини у своїй парафії й потреби своїх поодиноких парафіян і ними заінтересуватися. Це напевно не легка справа, але ака ж вона вдячна. Тоді парафіяни побачать прихильність до себе свойого священика, будуть слухати його порад і він без аґітації і розголосу стане не тільки їх вчителем, але й провідником. Настане повна гармонія між духовним провідником і паствою й наші храми Божі будуть вщерть переповнені, а не як досі — напівпорожні.

На це звертає увагу холмський Владика Іларіон у своїх цінних і повчальних проповідях і письмах і його слово не повинно прогомоніти безслідно. Нині часи тривожні, а й наша пословиця каже: „як тривога то до Бога". І справді храми Божі вірні нині більше відвідують, як перед війною. Приклад на це маємо хочби в наших сусідів, яких костели завсіди повні, бо їхне духовенство вповні й цілковито виконує свої завдання не лише в ризах, але і без них.

А у нас? В церкві звичайно пустки.

Ми певні, що нововідкрита в Холмі православна духовна семінарія виховає духовенство віддане свому народові, бо як учить Владика Іларіон — хто служить народові — цей служить Богові. Але й теперішнє православне духовенство на Холмщині і Підляшші мусить вже тепер доложити усіх сил, щоб працею для українського народу і своїх парафіян поза церквою здобути їх довір'я і любов. А тоді церкви на Холмщині і Підляшші будуть переповнені!

Спомини Михайла Панаса

(Докінчення [1])

Першою українською книгою, котру я задумав виписати собі вже на посаді учителя, була книжка знаного українського діяча Василя Доманицького, про яку я довідався з Холмського тижневого часопису „Братская бесѣда". За цею книжкою („Товариські Крамниці") я звернувся на адресу книгарні „Кіевская Старина" (журнал „Кіевская Старина" доводилось мені бачити в фундаментальній семінарській бібліотеці, до якої доступ нам, семінаристам, був заборонений, хоч в цьому журналі були всякі статті про Холмщину. З цього факту видно, які діячі вербувалися в холмських наукових закладах. Не дивно тому, що з холмських „Заведень" виходили і яничари свого народу, члени „Союза русского народу", що його відділи засновували по всім усюдам Холмщини). Хоч книжки „Товариські Крамниці" не знайшлося в той час на складі книгарні, зате одержав я безплатно український катальоґ, по якому й зачав виписувати книги, бо в своїм повітовім городі я міг знайти тільки такі ярижні книжечки, як „Бабуся з того світа", „В кого серце щире, той в нещастях гине", „Наталка Полтавка" „Сіра кобила", „Справедлива жінка" і „Рецепт на дверях".

Першим українським часописом, який я зачав виписувати, і передплачував до вибуху війни (1914) був „Рідний Край", редаґований письменницею Оленою Пчілкою з щомісячним додатком дитячого часопису „Молода Україна". Перший раз зобачив я часопис „Рідний Край" в директора Крешівської комори (таможні), Миколи Черлюнчакевича, сина відомого діяльного священика в Тарногородській парафії, що багато витерпів за свої українські переконання, зійшовши в могилу в бурхливому 1905 році, щиро оплакуваний всією своєю великою парафією, що дякуючи його батьківській печаливості і вмілому тактовному поводженню вдержалася при своїй православній вірі і рідній мові, в котрій він їх вчив все своє многострадальне і многотрудне життя. З його вдовою Марією Черлюнчакевич я зазнайомився в 1908 році; багато цікавого вона оповідала про життя свого чоловіка, його витривалість у боротьбі зо всякими темними духами і мужність в терпінню.

Зі своїми українськими переконаннями перейшов я на учительську посаду з містечка Крешова, де був хоч малий гурток урядників-українців, але людність балакала по польськи, в село Липини, де зустрів неприхильно мій прихід священик Іван Турянський (москвофіл) родом з Дрогобича. Крім попа також і (мої) батько і брати відносилися до мене неприхильно за виписування українських книг і часописів, бо це було хлопське і за це не одному довелося перетерпіти.

Але я видержав таки при свойому: балакав все і всюди виключно по-українськи, виписував всілякі українські видання, записував українські народні пісні (чим займаюся між іншим і тепер у полоні), збірав жертви на пам'ятник великому ґенієві України Тарасові Шевченкові. В 1913 році перебирався в парафію Дубенка, Грубешівського повіту, крешівський священик Петро Куркевич, полишаючи видані головою грубешівської „Просвіти" Костянтином Лоським брошури „Про холеру". Я їх всіх позабирав і пороздаровував моїм шкільникам. Крім цього в день 100-літнього ювілею народження Тараса Шевченка виписав я багато дешебеньких копійчиних книжок від Петербурського українського видавництва „Нашим діткам".

Найбільше люблeною і найбільше читаною книжечкою були „Гайдамаки" Шевченка. Читали її католики і православні. Не менше любленими були також „Завѣты Родной Старины" з українськими віршами, котрі я разом з „Богогласником" виписував з Холмської крамниці Братства, і „Збірка" віршів Васька Ткача і його ж „Очерки Холмщины и Подляшья".

Ось імена членів тої невеликої громади, котрі скінчили школу перед моїм відїздом, і на яких я поклав найбільше впливу і праці для їх освідомлення.

Бздира Іван, католик, мешканець села Липини-Гірні,

Волошин Микола, православний, мешканець села Липини-Гірні,

Левицький Дмитро, православний. (Липини Долішні),

Міль Іван, православний, Липини Долішні,

Пліхта Степан, католик, Липини Гірні,

Ренкас Юрій, православний Липини Долішні,

Сольський Антін, православний. Липини Долішні,

Шимчук Надія, православна, донька корчемного об'їздчика.

Всіх їх бачив я перед моїм відїздом (до війська), крім Івана Міля, що перед Великоднем виїхав на роботу „до Прус", щоб тяжко заробляти хліб насущний, бо вдома недостатки, — декому хліба не вистарчає не тільки до Великодня, а навіть до великого посту. Цей ученик не забував за мене, пишучи листи з далекої чужини, питаючи поради, чи не можна виписати з Холма тижневої ґазети „Холмская Русь".

Привіт вам, мої духовні діти! Привіт і вам, матері, українки, котрі вчили своїх дітей любити рідну мову і не кидати рідних звичаїв, що зберегли в своїх головах рідні українські пісні, котрі, як дорогоцінні перли, зберігає, видаючи книжку за книжкою з великою пильністю Етноґрафічний відділ Наукового Товариства імені Тараса Шевченка у Львові, на чолі якого стоїть д-р Володимир Гнатюк".

Панас.

[1] Див. „Х. З." ч. 16, 17, 19 і 20.

чув я від мого діда, внука запоріжця. А дідо затямив ще свого батька — запоріжця, бо як він помер, то дідові було вісім років.

Той наш предок, як знаю з пом'яника називався Михайло. Як цариця Катерина зруйнувала Зопоріжжя, то дідові було коло тридцятки . Він тоді разом з іншими запоріжцями перейшов був на Угорщину до Банату, де їм позволив поселитися цісар Йосиф II. Але чогось то не сподобалося запоріжцям життя в Банаті й вони помалу відтам порозходилися, найбільше в Задунайську Січ під Туреччиною, а наш предок пішов у Галичину й тут у нашому селі оженився та й став господарити.

Він мав три доньки й одного сина Юрка. Юрко мав більше дітей, а між ними сина Семена.

Коли в Австрії скасували панщину й надали конституцію, тоді Семенові було двадцять сім років і він був уже оженився та мав двоєчко діток. Аж тут Головна Руська Рада у Львові видала заклик, щоб засновувати народні гвардії. Семен перший зголосився, а треба вам знати, що вже від запоріжця, предка нашого, всі в нашому роді були грамотні. Він там скоро привчився військової муштри й дуже собі сподобав воєнну службу.

— Обізвалася в ньому запорізька кров — завважив Семків батько.

— А вже ж! — притакнув дідо та й оповідав далі:

— І як нарік, в 1849 проголосили вписи до „руських гірських стрільців", що на них дав був дозвіл молодий австрійський цісар, то він не видержав, лишив жінку й діти та зголосився до стрільців.

— Коли батьківщина кличе — сказав своїм — тільки лежень може лишатися вдома.

Відбув увесь похід на Угорщину, на Закарпаття, щасливо й вернувся десятником додому.

Вдома оповідав:

— Були в нас і сумні й веселі хвилини. Мило нам було, що коли ми переходили Перемишлем, вітав нас наш славний єпископ Григорій Яхимович гарною промовою та поблагословив на дорогу. Похід наш назагал відбувся щасливо, тільки що в часі походу 38 стрільців було занедужало, а з них три померли на холеру. Жаль було, як ми їх хоронили, що їм довелося не в бою зо славою наложити головою, а в постелі від пощести померти. На Закарпатті всі нас собі хвалили за чесну поведінку.

— А він уже далі не служив? — спитався Семко.

— Ні, бо після покінчення війни баталіон розвязали, старших, а передусім тих, що мали жінку й дітей пустили додому, а молодших поприділювали до різних полків. І цей мій дід вернувся додому та господарив. А господарив добре, бо як був у світі, то приглянувся, як там господарять. І його сини навчилися при ньому кращої господарки й теж добре господарили. Тоді вже були й українські господарські часописи та книжки, то мої тато вже з них заводили новини в господарстві. Перед першою світовою війною мої тато подбали про те, що в селі засновано „Сільського Господаря". А що люди навіч бачили на батьковому прикладі, що значить добра господарка, то батька вибрали були головою „Кружка Сільського Господаря" й він багато причинився до того, що наше село веде перед у повіті.

Як вибухла світова війна, то мені вже було 31 років. По краю пішли заклики, щоб вступати до Українських Січових Стрільців. І я таксамо як мої покійні дідо лишив родину й господарство та зголосився до стрільців. І перебув щасливо світову й визвольну війну 1918—20 років. Зрештою про те все ви знаєте, бо я вам оповідав нераз і не двічі. Така бачите вже в нашому роді запорізька кров. Воно так і повинно бути: хто цінить волю й бажає добра своєму народові не пожаліє ні свого майна ні навіть життя в потребі. Тільки той у кого в жилах пливе рабська кров, тільки той не розуміє ваги свого війська, значення воєнної сили. А людина вільна лицарська думає, як наш славний гетьман Мазепа:

„Нехай вічна буде — слава,
Же през шаблі маєм права!"

Тому, Ганусю, не борони й Семкові йти до стрільців.

— Ні, — сказала на це мати Семка — ні, я не є проти того! Коли є в нього охота, нехай іде! Видно так має бути. Не даром охристили його Семеном. Були досі два Семени в роді й обидва були вояки. То він буде третій.

ІЗ НАШИХ СІЛ І МІСТ

Відкриття Духовної Семинарії в ХОЛМІ

Дня 4-го травня ц. р. в холмським катедральним Соборі відбувся врочистий молебень з нагоди відкриття духовної семінарії в Холмі. Молебня відслужив у численнім оточенні духовенства Владика Іларіон (Огієнко).

Перед початком молебня Владика промовив до вірних, що численно прибули до собору на цю незвичайну для Холмщини врочистість. В своїй промові Владика Архиєпископ підкреслив велику ролю освіти в житті народу, а зокрема духовної освіти в житті рідного духовенства, що в часі лихоліть нашої історії все було провідником народу, й тримаючи національно-церковне стерно, провадило свою паству через століття до останніх днів. Час тяжкий і не цілком сприяючий для заснування і розвитку духовної школи в Холмі. Одначе навязуючи до світлої традиції й ролі, яку відогривали в нашім минулім славні Могилянська й Острізька Академії, що випускали широку численні кадри високоосвіченого духовенства на службу Богові й народові, нехай будуть нам взірцем і прикладом, що розпочате в скромних обставинах велике діло доконає своїх тяжких, відповідальних перед Богом і історією церковно-національних завдань.

Після врочистого молебня відбулася перша лекція в семінарії на тему: „Історія Церкви", що започаткував її віцеректор семінарії о. прот. Євген Барщевський. Присутні на молебні й на відкритті семінарії представники від усіх українських установ м. Холма зо зворушною радістю привітали цей великий і святий почин.

МАТУРА В ГІМНАЗІЇ В ХОЛМІ

В днях від 10. до 13. травня ц. р. відбувся в державній гімназії з українською мовою навчання в Холмі іспит зрілости для абітурієнтів цієї гімназії під проводом шкільного радника п. Роде з Замістя як делегата обласного уряду в Люблині, відділ наука і навчання і о. д-ра Залеського, бувшого директора філії української гімназії у Львові а тепер референта головного відділу наука і навчання в правлінні Ген. Губернії в Кракові. Іспит здало 37, з цього 18 хлопців і 19 дівчат. Усі абітурієнти (абітурієнтки) закінчили цього року осьму гімназійну клясу холмської гімназії і є української національности. По віроісповіданні є між ними 28 православних, з того 13 хлопців і 15 дівчат і 9 греко-католиків — 5 хлопців і 4 дівчат — дітей галичан, що працюють на Холмщині й Підляшші. Між православними 3 буковинці — 1 хлопець і 2 дівчат — яких батьки осіли тут в 1941 р.

Дня 14. травня відбулася урочиста роздача свідоцтв директором п. Теодозієм Ставничим і на прощання учнів зі школою й професорами відбувся концерт українських пісень. Іспит зрілости здали: Альбота Ореста, Баран Клавдія, Варишук Ніна, Валинський Микола, Вітман Ірена, Ворончик Наталія, Вибач Ніна, Галущак Мирослав, Гресь Володимир, Денисюк Іван, Карбовський Володимир, Кердашук Марія, Керницька Зиновія, Ковалюк Ірена, Кідиба Дмитро, Колодницький Зенон, Кришталович Тарас, Куреша Степан, Литвинець Любомир, Мартинець Татяна, Пелех Аркадій, Петрів Валентина, Ринковська Марія, Рудковський Микола, Савицька Татяна, Свистун Богдан, Слупчинський Орест, Солонинка Надія, Стельмах Роман, Сюдмак Микола, Теребус Ольга, Толочко Алексій, Урбанюк Антін, Урин Володимир, Харук Марія, Чабанівська Тамара і Щолуха Марія.

З НАЦІОНАЛЬНОГО ЖИТТЯ
в Ляцьку на Підляшші

За панування бувшої Польщі життя в с. Ляцьк і Засвятичі цілковито підупало. Багато було таких родин, котрі навіть покалакутилися, то значить перейшли на римо-католицьку віру, щоб ліпше було жити і краще права дістати від польської влади. Поляки старалися як найбільше підмовляти, щоб переходили на польську віру, а переважно в польських школах, що були тоді тут одинокими школами. Але надійшов рік 1939, що приніс нам початок просвітного життя за німецької влади. Першим українським організатором в селі Ляцьк був учитель Ю. Венґльовський, що багато корисного придбав для людей. В селі почалися зразу курси для тих, що не вміли писати й читати, на які молодь і старші радо ходили. Рівнож основано організацію „Жіноча Доля", до якої ходило чимало українських жінок та вчилось читання і писання. Ю. Венґльовський влаштовував святочні обходи для шкільної дітвори і старшої молоді та аматорські театральні вистави для молоді і старших: „Настоящі", „По ревізії", „Садок вишневий коло хати" і інші. Теж і шкільна дітвора дала театральні представлення.

Коли ж Ю. Венґльовський виїхав з с. Ляцька до Львова, то з його виїздом праця підупала, але не на довго, бо на його місце прийшов учитель М. Каштан, що продовжує працю, розпочату його попередником. Хоч він старенький, але дуже витривалий і вміє побороти різні перепони. При школі є бібліотека, а в ній понад 300 українських книжок, з якої користає часто місцеве населення, що передплачує й читає радо наш тижневик „Холмська Земля".

ПІД ПРОВОДОМ УЧИТЕЛЯ

Освітню роботу в селі Засвятичі поведено від 1939 р. під проводом тамошнього учителя О. Гарасевича. Відібрано забраний колись дім, перевезено до села Засвятичі і з допомогою людей та волості побудовано гарну українську школу. Біля школи учитель засадив молоденький садок і завів пасіку, котра колись дасть багато користи. При народній українській школі в селі Засвятичі існує також хліборобська школа. В селі існує теж УОТ, що дало досі кілька аматорських вистав — як: „Мартин Боруля", „Мати наймичка" і інші під проводом учителя О. Гарасевича. Місцева шкільна дітвора виставила теж кілька дитячих п'єс та приготовила для себе кілька національних святочних обходів. Тепер приготовляється до вистави п'єси „Козацькі діти", а старша молодь до вистави „Жінка горою". В Засвятичах шкільна і загально-громадянська праця йде дальше вперед під проводом учителя О. Гарасевича, що причинився багато до культурного піднесення села й поширення української національної свідомости.

Андрій Пляс.

ПРЕСТОЛЬНЕ СВЯТО СВ. ЮРІЯ
Збереже на Володавщині

В четвер 6. травня ц. р. в селі Збережі (Володавщина) в день свята св. великомученика Юрія відбулася урочиста соборна Служба Божа в місцевій парафіяльній церкві, яку очолював член холмсько-підляської духовної консисторії о. протоєрей Григорій Метюк. В часі запричасника проповідував о. прот. Максим Лаць; на молебні виголосив проповідь о. прот. Метюк. Обидві проповіді по змісту носили характер чисто релігійно-національний. Народу було багато. Гарно співав місцевий парафіяльний хор. Церква частинно наново ремонтована й приведена в повний порядок. В кінці молебня о. прот. Метюк передав від Владики Архиєпископа Іларіона благословення для цілої парафії й побажав їй релігійного спокою, здоров'я й щастя. Свято піддержало народ на дусі. Прочани покинули святиню в дуже повищеному релігійно-національному настрої. Треба пригадати, що з днем св. Юрія розпочинаються в Холмщині і Підляшші престольні свята, які народ називає „відпустами".

*

Зі святом св. Юрія в'яжеться чимало народніх повірок і звичаїв. В день св. Юрія пастухи вперше виганяють скотину на пасовисько. Виганяють скотину святою вербою, після підкурювання її свяченим зіллям. Цей звичай має тісний зв'язок з народним прислів'ям в день свята Стрітення, яке каже: „Коли на Стрітення півень нап'ється водиці, то на святого Юрія віл напасеться травиці".

ШКІЛЬНА ДІТВОРА КОБЗАРЕВІ
Сверже, пов. Холм

Дня 18. квітня ц. р. діти української народньої школи в Свержі, повіт Холм, гарно вшанували пам'ять Кобзаря України. Залю ремізи місцевої огневої сторожі виповнили по береги запрошені дітьми батьки. Велику радість справив дітям своєю появою на залі війт Сверджа п. Ярослав Гошка. Відспіванням „Заповіту" розпочато програму. Вступне слово виголосив учитель місцевої школи п. Лев Федорович. В інсценізації вірша „Розрита Могила" ролю жінки, що представляє Україну, вдачно відіграла Ніна Несторук. В інсценізації вірша „Тополя" відіграли добре свої ролі Ганна Несторук як рецитаторка і Маруся Іваніщук як нещасна дівчина. Иосиф Петрук в сценічним образі „Тарас — дитина" грав удачно ролю Тараса. Вірш „Посланіє" віддеклямувала зі зрозумінням Ірена Федорович. Відспіванням національного гимну свято закінчено. Добровільні датки в сумі 122 зол., по потрученні невеликих видатків на влаштування свята, призначено на дитячу кухню.

Від 23. до 29. травня затемнення обов'язує від год. 9. 30 веч. до 4. рано.

СЕЛО ХИТОВИЧІ, пов. ГРУБЕШІВ
Збірка на стипендійний фонд і писанку для шкільної дітвори та поширення національної праці

Коли я прочитав у нашій „Холмській Землі" зазив до складок на стипендійний фонд імені д-ра Михайла Струтинського, що як голова Українського Допомогового Комітету в Грубешові згинув недавно в Грубешові від ворожої кулі, рішився виконати негайно цей зазив. В неділю 2 травня ц. р. скликав я сходини громадян села Хитовичі для обговорення різних справ, між іншими і справи збірки на фонд ім. д-ра М. Струтинського. Такі сходини того ж дня й відбулися і на них обговорено такі справи: 1) справу основання і ведення дитячого садку в Хитовичах у літніх місяцях цього року, 2) справу приєднання нових членів для місцевого Українського Освітного Товариства (УОТ) й поширення його діяльности, 3) справу масового поширення нашого холмського тижневика „Холмська Земля" і 4) справу збірок. По оживленій нараді усі повнищі справи полагоджено корисно. Зокрема щодо „Холмської Землі", — то вирішено її як найбільше поширити, бо це наш одинокий часопис на Холмщині і Підляшші, що веде велику освідомлюючу роботу й причиняється найбільше до скріплення національної свідомости серед наших селян і заохочує їх до творчої праці у себе дома і серед громадянства. Прийнято теж прихильно думку збірки на стипендійний фонд імені д-ра М. Струтинського і вибрано двох збірщиків, а саме Михайла Войчука і Олександру Тивонюк, що ще того самого дня зібрали понад 150 зол. Сподіємося, що збірка дасть понад 300 золотих і тоді перешлеться її до Укр. Центрального Комітету у Львові. За прикладом Хитович повинні піти і інші села грубешівського повіту, як і усіх інших повітів Холмщини і Підляшшя. Тут іде про вшанування пам'яти заслуженої людини, що дала своє життя для добра Холмської Землі, а мета фонду — це стипендійна допомога для української молоді цієї землі. Слід врешті згадати, що молодь села Хитовичі на другий день великодніх свят зібрала 223 зол. 90 сотиків на писанку Українській Дітворі. Збірку переслано до УДК.

А. О.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

О. Гордійчук-Немирич в Андрієві і Іван Зеленка в Посадові. Надісланих віршів не помістимо. Просимо писати короткі дописи прозою про важніші події у Вашому селі і околиці та про наше тамошнє національне життя. Такі дописи радо помістимо.

Читач у селі Крупе, пов. Красностав. Редакція „Холмської Землі" не може видати й розіслати як додаток підручника про контингентові приписи в Генеральній Губернії, що їх оголошено у Вістнику розпоряджень Ген. Губ. Для ознайомлення з обов'язуючими приписами у кожній волості є примірник Вісника розпоряджень Ген. Губ і там інтересований може прочитати потрібний для себе розпорядок. На контингентові зловживання солтиса і контингентової комісії слід жалітися в УДК або його Делегатурі і просити їх про інтервенцію у крайсляндвірта для усунення зловживань.

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 230-39.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79.